

La manipulació de la història i la destrucció dels documents

Autor: Jordi Piqué Padró

Data de publicació: 17-03-2013

Davant dels atemptats reiterats d'exèrcits i estats contra el llegat documental dels pobles vençuts, en Jordi Piqué ens explica com hi ha una raó superior que porta els estats vencedors a eliminar documents de tota mena a fi de construir un nou passat que serveixi per legitimar el futur

La història no s'ha de limitar a facilitar el coneixement del passat, que no és poca cosa, sinó que també ens ha ajudar a comprendre els esdeveniments actuals i, fins i tot, ha de permetre configurar l'esbós del que pot succeir en un futur. Aquest valor que el coneixement del passat presenta en l'actualitat i l'avenir explica l'interès que pot tenir la seva manipulació.

La història és el camp del coneixement que narra el passat de les societats humanes, basat en testimonis materials, com la documentació.

Per tant, aquesta documentació serà un dels testimonis fonamentals de la trajectòria històrica i d'identitat d'una col·lectivitat nacional. És a dir, aquests documents esdevindran el seu patrimoni documental.

Fixem-nos un moment amb el què va succeir a l'última guerra europea, la guerra dels Balcans, ara fa uns 20 anys.

A Sarajevo, durant els primers dies del setge de la ciutat, l'artilleria dels radicals serbis va considerar com a objectiu prioritari de guerra la Biblioteca-Arxiu de la ciutat. Després de repetits atacs van aconseguir destruir-la parcialment. Què hi havia darrere d'aquesta acció militar? Hi havia la destrucció dels documents que provaven que serbis, croates i bosnis musulmans havien conviscut durant segles. És a dir, l'objectiu era destruir les fonts documentals que demostraven la falsedat d'uns polítics que intentaven justificar la guerra en un odi ancestral que enfrontava les tres ètnies.

Posteriorment, a Kosovo, l'exèrcit serbi també va fixar com a un objectiu militar la destrucció sistemàtica de tot tipus de documentació, no només la històrica, sinó també l'administrativa. L'objectiu, després de l'expulsió del poble albanò-kosovar, era esborrar tots els registres civils, mercantils, electorals, títols de propietat, expedients acadèmics i documentació de tota mena, per tal d'impossibilitar el retorn i la reconstrucció de la societat que havia existit fins aleshores.

Fins i tot, respecte als dissortadament coneguts "Papers de Salamanca", podríem pensar que, a l'any 1939, el segrest de les 3.500 saques de documentació catalana no tenien només com a objectiu la repressió sobre les persones que es mantingueren fidels a la República. Bon part d'aquesta documentació fou destruïda i reconvertida en pasta de paper. També hi havia, probablement, un intent d'esborrar les proves documentals de la Catalunya autònoma i republicana, tant pel que fa a l'àmbit polític com al cultural i a l'associatiu.

Per què, doncs, tota aquesta destrucció o segrest del patrimoni documental? Tot just, perquè aquest patrimoni documental –com deia– és un dels testimonis fonamentals de la trajectòria històrica i d'identitat d'una col·lectivitat nacional. I, en aquest sentit, per a Catalunya, que és una nació sense estat, la conservació d'aquest patrimoni documental és imprescindible.

De manipulació de la història per presentar una determinada imatge del present i endegar un projecte de futur, n'hi ha hagut sempre i, malauradament, n'hi haurà.

Un dels exemples més clars és com el nacionalisme espanyol, al llarg dels segles XIX i XX ha fabricat una història d'Espanya plena de distorsions i desfiguracions: des de la pèrdua d'Espanya davant dels àrabs a la batalla de Guadalete al segle VIII fins a la recuperació d'una inventada identitat espanyola durant l'anomenada "Reconquesta". Des de la suposada unitat nacional dels reis Catòlics fins a la hispanitat del descobriment d'Amèrica. Ja a l'època contemporània, des de la Guerra de la Independència com a mite de construcció nacional espanyola, i que a Catalunya en diem encertadament la Guerra del Francès, fins a l'actualitat, amb l'intent de ministre Wert d'imposar un contingut únic i homogeni a l'ensenyament de la història a tot l'estat espanyol.

Sortosament, la història "oficial", només és una part de la història. Per sobre, hi ha la història total, sempre crítica, en continua revisió. Una història que persisteix en les experiències i herències conservades per les classes populars i oprimides per la història dominant.

Però aquesta història total només es pot basar en documents. La manca d'aquestes fons documentals impossibiliten la narració del passat i sense aquest coneixement difícilment es pot fonamentar una identitat col·lectiva nacional com la de Catalunya.

Jordi Piqué Padró